Salim Durukoğlu*

Şiir Şairini Takdim Eder:
Bir Şiirinin İzinde Şair Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Ay Burcu Yorumu

Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıranı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize. O sonsuz gaybubete. Büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi laciverte

Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flamalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini

Külrengi bulutlar küfleniyor, aşk mı yalan?
Kelimeler yorulup çekiliyor meydanlardan
Bir dönen ok sesin, kurşun bakışın can alan
Ömrümü verirdim tek nefesine, ay bölünse ortasından
Kar yağıyor topuğundan, tenin kan kokuyor

Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur'ân ve Zebur
Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri
Söylenmemiş saklı şiirlerin utangaç kelimeleri
Sen geliyorsun aklıma, elini kalbimde unutuşlarınla
Ay dökülüyor dünyaya, ay! Bütün çocukluğuyla

Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o ipek kozasından, vadiden
Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu, *(2010:377-378)*

* *Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sdurukoglu@gmail.com*

1. Şiir - Şair İkilisi – İlişkisi ile Cumali Ünaldı'ya Dair

Sözün kanatlanması, yoğun anlamlara bürünmesi yoluyla ortaya çıkan şiir, asıl amacı sözü güzelleştirmek olan edebiyat sanatının zirvesi ve gözbebeğidir. Şiir hayatları değiştirir, şiir insanı eğitir, şiir belirsizi belirli, bilinmeyeni bilinir, bilineni gizemli yapar. Şiir, ses ile söz arasında, bilinmeyen bir atmosferde, müzik ile anlamın kaynaşmasıdır, şiir mistiğin, metafiziğin açarıdır. Şiir açıklaması güç bir bilinçaltı oyunudur. Şiir, Tanrı konuşsaydı muhakkak şairler gibi konuşurdu dedirten büyük ve büyülü sözlerdir.

Şiire dair yapılan bütün tanımlama, benzetme ve hatta yüceltme denemeleri, odağına şiiri alsa da geri planda boylu boyunca şair gerçeği vardır. Aristo Poetika adlı eserinde şiiri "üstün yetili kişilerin işidir" şeklinde niteler. (Aristotales, 1987) Üstünlüğe çizilemeyen sınır, zamanla şairleri Tanrı'nın diliyle konuşan, Tanrı'nın eliyle yazan, müstesna insanlar sınıfına kadar yükseltir ve yüceltir. Şiir, dil ötesi bir üst dil ise, elbette şair de insan ötesi bir üst insan figürüdür. İnsanlık bayrağını sanat gönderine çeken şairler, geçmişte olduğu gibi bugün de özel olarak anılmayı, ihtiramı / saygıyı öncelikle hak eden örnek kişiliklerdir.

Nazım Hikmet, Bursa Cezaevi'nde tutuklu iken, cezaevini denetlemeye gelen bir mülkiye müfettişi, şairi, müdür odasına çağırtır, ayakta bekletir, sözleri ile aşağılar. Bu duruma katlanmak istemeyen şair, kapıya yönelirken müfettişe döner ve Ömer Hayyam'ı biliyor musun, diye sorar. Müfettiş de, Ömer Hayyam'ı bilmeyen mi var, ünlü rubai şairidir, diye yanıt verir. Nazım Hikmet, peki der, Ömer Hayyam zamanında İran'ı kim yönetiyordu. Müfettiş nerden bileyim yanıtını verince Nazım, işte der, yarın seni, senin gibileri kimse hatırlamayacak ama bugün küçümsediğin, aşağıladığın Nazım Hikmet'i dünya durdukça herkes hatırlayacak ve konuşacak. Bu bir kehanet midir? Hayır, aksine bir hakikattir. Biz ya da geniş kitleler diyelim, Yunus Emre zamanında hangi devlet vardı, devleti kim yönetiyordu, bilmeyiz ama küçükken okuma yazması olmayan köylü kadınlar bize Yunus'un ilahilerini ezberletirdi. Hala şöyle ilahiler ezberimdedir:

Yattım Allah kaldır beni
Nur içine daldır beni
Can bedenden ayrılırken
İmanımla gönder beni

Dünya edebiyatları anılırken akla öncelikle belirli isimler gelir. İngiliz Edebiyatı dendiğinde Şekspir, Alman edebiyatı dendiğinde Goethe, İtalyan edebiyatı dendiğinde Dante vb. Türk edebiyatı dendiğinde de akla ilk gelen isimlerden biri Yunus Emre'dir. Böyle olduğunu, adını bilmeden ezberlediğim, bugün bile ona mı ait yoksa yakıştırıldı mı bilemediğimiz birçok şiir üzerinden hayatı Yunus Emre ile anlar, hayata Yunus Emre ile tutunuruz. Bir tarihte, otobüsle yolculuk yaparken, gece yarısı otobüsüm bir dinlenme tesisinde mola verdi, tesise girmeden kapının üstünde yazılı olan şiir dikkatimi çekti:

Mal sahibi, mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan

Yunus bir yerde değil, her yerde idi. Yunus kitaplarda değil, insanların gündelik hayatlarında idi. Yunus okuma yazma bilenlerin eserlerini ara sıra okuduğu bir ozan değil, okuma yazma bilmeyenlerin bile şiirlerini sık sık okuduğu ve bildiği ozan idi. Yunus'un bir sırrı vardı. Ne olduğunu bilmiyorum zira sır öyle bir gizem ve gerçekliktir ki "Bilen söylemez, söyleyen bilmez." Bu nedenle sırdan bahsedilir ama sır olarak bahsedilir, Aşık Veysel'in "Her kim ki olursa bu sırra mazhar / Dünyaya bırakır ölmez bir eser." dediği içerikle bahsedilir. Velhasıl bu iş bir sırdır, bir sırra ermedir ama o sırrın ne olduğunu kimse bilmez, bilen de söylemez. Bu sır, bir geleneğe dönüşür, ustalardan çıraklara geçer ve bir gün bakarsınız çıraklar da usta olmuştur.

İşte bu sırra erenlerden biri de benim geç tanıdığım ama ervah-ı ezelde tanıştığımız duygusu ile hemen kaynaştığımız bir saygıdeğer şair olan Sayın Cumali Ünaldı'dır. İlk önce kendisini Malatyalı İlim ve Fikir Adamları Sempozyumu'nda konuşma yaparken, bildiri sunarken dinledim. Bildirisini bir bilim adamından çok bir sanat adamı olarak sunması dikkatimi çekti. Daha sonra İnönü Üniversitesi olarak bir şiir panelinde şairimizi ağırladık ve ben de bu etkinlikte mihmandarlık yaptığım için, kendisini yakından tanıma fırsatı buldum.

Aramızda gelişen dostluğu iletişim imkânlarını kullanarak sürdürüyoruz. Çözümlemeye çalışacağım yukarıdaki şiirini, benimle paylaşma inceliği gösterdi. Şiire geçmeden sondan bir önceki iletişimimizi hatırlatmak ve en sonunda hatta hep söyleyeceğim bir sözü en başta söylemek isterim. Türk kültürünün bir iyilik kültürü üzerine oturduğunu konuşurken ben bu gerçeğin atasözlerinde de so-

mutlaştığını söyleyerek, "İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin işidir." atasözünü hatırlattım. Sayın Ünaldı'nın da bu atasözü biraz eksik, annem bu sözün tam şeklini söylerdi, "İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin, iyiliğe kötülük şer kişinin işidir." derdi hatırlatması ile bu sözün tam ve en kapsamlı halini kendisinden öğrenmiş oldum.

Bu bir armağan yazısı. Armağana özne olan kişiyi nasıl bildiğimizi illaki söylemekle yükümlüyüz. Allah şairimize uzun ömürler versin, ölümü ayrı tutarak söylüyorum, nasıl bilirsiniz denirse sözüm şu olacaktır: Er kişidir, iyi biridir ve iyi şairdir. Şimdi şairin "Ay Burcu Yorumu" şiirine geçelim ve bu iddiamızı ispata…

2. İsimden İçeriğe

Dünya, ay ve güneş, sonsuz uzay boşluğu ile sayısız gezegenler içinde birbiri ile doğrudan ilişkili olan üç gök cismidir. Bu üç gök cisminden ikisi kendi etraflarında ve yörüngelerinde karmaşık bir ilişki ile dönerek, bugün yaşadığımız döngüyü gerçekleştirirler. Günler, geceler, mevsimler, med cezirler hep bu ilişkinin sonuçlarıdır. Bu ilişki çok hassas bir denge üzerine kurulmuştur. Dünya, güneşe bir santim kadar yaklaşsa her şey yanacak, bir santim kadar uzaklaşsa her şey donacaktır.

Bu hassas döngü içinde ay, hem kendi etrafında hem Dünya etrafında hem de Dünya ile birlikte Güneş etrafında dönerken dünyaya çekim gücü ile değişik etkilerde bulunur. Bu etkilerden insanların da paylarına düşeni aldıklarına inanan insanoğlu, eskiden ilm-i nücum diye bilinen bugün astroloji diye ifadelendirdiğimiz bilimin verileriyle bu gerçeği somutlamaya çalışır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu, bu bilim ve bilginin içini doldurduğu konu başlıklardır.

Ay Burcu Yorumu başlıklı şiir, okuru bu bilgileri güncellemeye zorlar. Ay burcu, doğduğumuz günde Ay'ın bulunduğu konuma göre şekillenir. Ay, yaklaşık olarak 2.5 günde bir burç değiştirirken konumlandığı burcun özelliklerini yeryüzüne yansıtır. Güneş burcu, yükselen burç ve ay burcu; kişinin karakteriyle ilgili eksik parçaları tamamlar. Güneş burcu karakterimiz, yükselen burç dışarıya yansıttığımız yüzümüz, ay burcumuz ise dışarıya belli etmediğimiz düşüncelerimiz ve duygularımızdır. Olaylar karşısında hissettiklerimiz, ay burcumuza bağlıdır. İçgüdüsel hareketlerimiz, bilinçaltımız, hayal gücümüz, duygusal tepkilerimiz, ay burcumuzdan gelen tutum ve davranışlarımızdır. Modern psikoloji insanın, bilinçaltının karanlık gerçeklerine göre hareket eden bir varlık olduğu gerçeğinin altını sık sık çizer. Ay burcu, insanın kimseye söyleyemediği, görünmez ama görünür ve kabul edilebilir gerçeklerle üstü örtülen, hedef şaşırtma yolu ile perdelenen gizil gerçeklerini şekillendirir.

İlaveten ay dediğimiz gök cismi mitoloji, din, sanat alanlarında çeşitlenen sayısız öykü ya da inanışın öznesi de olmuştur. Mitolojide, dolunay döneminde bazı insanların kurda dönüştüğüne inanılır. Bilimde dolunay evresinde daha fazla cinayet işlendiğine dair istatistikler vardır. Edebiyatta aşığın içten bir ah etmesine bağlı olarak bu ahın ateşi ile ayın, güneşin, yıldızların ışıdığı anlatılır ki ah, Allah kelimesinin kısaltılmış telaffuzudur. Dinlerde, bu şiirde telmihte bulunulduğu gibi, Hz. Muhammed'in ayı ikiye bölmesi mucizesi şeklinde gelişen zengin bir içeriğin öznesi olmuştur. İncelediğimiz şiir, bu evren ve anlam dünyası içinde hayat ve hakikat bulmuştur.

3. Konu

Şiirin konusu bir insanın ruhsal yolculuğu ve bu yolculuğa eşlik eden dini-manevi figürler ya da önderler ile sık sık yolunun kesişmesidir. Kuran, İncil, Tevrat, Zebur gibi kutsal kitapları, kitapları indiren peygamberleri, özetle kutsalı rehber edinen bir insanın yaşam yolculuğu… Bir İslam mutasavvıfı "Âlem büyük insan, insan küçük âlemdir." der. Bu şiirdeki insan da âlemde ne varsa hepsini temsil eden hatta yeryüzündeki halifesi olarak yüce yaratıcının da kimi sıfatları ile göründüğü varlıktır. Enel-Hakk'ın izahı budur. Akıl ve onun ürettiği düşünce olmadan Tanrı, din, peygamber, kutsal kitaplar, dini metinler vb. anlaşılamaz. Dünyevi olan ile uhrevi olanı kaynaştırmak zorunda olan insan için, dinler birer sunak ve sığınaktır.

Şiirde konu dini önderlere döndüğünde, bir isim özellikle işaret edilir. "Büyük yetim" sıfatı Hz. Muhammed'i anlatan bir istiare / ödünçlemedir. Doğmadan önce babası Abdullah'ı; altı yaşındayken annesi Âmine'yi kaybeden Hz. Muhammet, dedesi Abdulmuttalib'in himayesine girer. Dedesinin vefatından sonra ise amcası Ebû Talib'in yanında yetişir. Müşrikler Hz. Muhammed'e, küçümsemek amacıyla "Ebû Tâlib'in yetimi" derler. (islamansiklopedisi)

"Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri" dizesi ile peygamber sevgisi ve övgüsü devam ettirilir. Şiir iki yüzü olan bir madalyon gibi düzenlenmiştir. Bir yüzünde şair, diğer yüzünde "aklında" ve "kalbinde" yer tutan Hz. Muhammet vardır. Şiir modern bir naat görünümündedir. Bu savı destekleyen diğer örnekler şiire yedirilmiştir.

4. İzlek

İspanyol edebiyatında yurtsever nitelikli şiirleri ve tiyatroları ile bilinen Garcia Lorca; "Hayat düşünenler için komedi, hissedenler için trajedidir." der. Şairler bu dünyanın hissedenleri safındadırlar. Bu şiirde izlek, peygamber sevgisi ile felsefi boşluk ve huzursuzluk duygusudur. İki duygu birbirini çağırır ve tamamlar. Peygamber Farsça peyam-ber şeklinde, haber getiren anlamında bir kelimedir. Arapçası nebi, Türkçesi yalvaçtır. Bu üç kelime de şiirde doğrudan geçmez, benzetilenler üzerinden sezdirilir.

5. Düşünce

Şiir hikemi, felsefi derinliği olan bir şiirdir. İnsanoğlunun kaderini sorgulayan ve ölümün acı ve katı gerçeğine rağmen yaşamayı göze almış insanoğlunun cesaretini, ödediği bedeli, savaşçı ruhunu gözden geçiren ve öne çıkaran şiir, dağların, taşların çekemediği yükü omuzlayan insana övgüdür. İnsan bütün çocukluğu ve yetimliği ile yaşamak badiresini göğüslemekle; acı, kahır ve ağıt üreten hayatı sürdürmekle yükümlüdür. Kendisine yol gösterenlerin izinde ve rehberliğinde bu yol yürünebilir ve yolculuğa soylu bir anlam kazandırabilir.

6. Duygu

Şiirin karamsarlıkla örülü duygu dünyası ve koyu renklerle örtülü bir hayal dünyası vardır. Ey siyah ünlemi ile başlayan şiirde üç renk adı geçer: siyah (2), lacivert, külrengi. Hayatında koyu renkler kullanan ya da hayatını koyu renklerle anlatan bir şairle karşı karşıyayız. Renklerin psikanalizinde bu renkler trajik duygu durumunu, korkuyu, kaygıyı, karamsarlığı temsil ederler. Katran kelimesi kötümserlik yayan renk sembolizmini; ölüm, cürüm, kurşun, kan, gece, karanlık orman, korku, üzüntü, mecruh kelimeleri de trajik ruh halini şiirin ana duygusu haline getirirler.

Şiirde bu kötümserliği dağıtacak tek duygu olarak "aşk" gösterilmiştir: "Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti" Yar ya da sevgili, "elini kalbimizde unutanlar" ile yaşamın ağırlığı azalır, koyu renkler dağılıp yerini "rengarenk" bir gerçekliğe bırakır. Buradaki aşk beşeri anlamından çıkmış, bir manevi öndere yöneltilmiş, yüceltilmiş bir sevgi ve bağlılık olarak dile getirilmiştir.

Trajedi ya da dram hayatı tek başına nitelemeye yetmez. İkisi de hayatı olumsuzluklar, mutsuzluklar yığını olarak görür ve gösterir. Melodram kelimesi ateşin üstüne yağan yağmur gibi hayatın gözelerinden arada sevinç, mutluluk kırıntılarının boy verdiğini, hayatın acı, tatlı, ekşi bir gerçekliğin karşılığı olduğunu betimler. Şiir melodram türüne ve hayatın gerçekliğine uygundur.

7. Görüntü

Şiirdeki nesnel görüntü başlıktaki ay kelimesinin çağrışımları ile ortaya çıkar. Yeni ay, ilk dördün, dolunay ve son dördün olmak üzere dört ana, hilal ve şişkin ay olarak da iki ara evresi olan ay, karanlığın içinde, aydınlığı temsil eden ve müjdeleyen bir ışık olarak belirir. Devamında şairin seçtiği dolunay, deniz, dağlar, tepeler, sancaklar, ordular, bulutlar, meydanlar, dünya, orman, vadi, ağaçlar, sokaklar gibi kelimelerle nesnel görüntü olabildiğince genleşir, dünyanın bütün coğrafyalarını, manzaralarını, ülkelerini kapsar ve kuşatır hale gelir.

Şiirdeki öznel ve hayali görüntü ise ayın insan ile yer değiştirmesi sonucu zihnimizde sinematografik bir gerçeklik kazanmaya başlar. Peygamberler, bahusus Hz. Muhammet de, ay gibi, karanlığın içinde beliren ışıktır, aydınlığı müjdeler ve temsil eder.

8. Anlam

Sözün yoğrulup, yoğunlaştırılıp dinamit haline getirildiği şiir, tüm edebi metinler içinde en güçlü anlam yaratıcı metinler olarak öne çıkar. Bu şiirin anlamı bir gün değil her gün insan olmanın, insan kalabilmenin, hayata soylu bir amaç giydirebilmenin, kolay olan ölmeyi değil zor olan yaşamayı seçmenin ödettiği bedelin sorgulanması ile ortaya çıkar. Hz. Musa, Firavun'un türlü kötülüklerini göğüslemek zorunda kalmıştır. İnsanlığı iyilikle buluşturmak isteyen Hz. İsa, bir Doğu Roma valisi tarafından çarmıha gerilmiştir. Keza son peygamber Hz. Muhammet, taşlanmış, yaralanmış, öldürülmek ve susturulmak istenmiştir. Bu peygamberleri seven, yolundan giden iyi insanlar da onlarla aynı akıbeti yaşamak zorunda kalmışlardır. İyi olmak, iyilik için savaşmak, kahramanlık gerektirir.

Şiirde sonsuz gizeme benzetilen deniz ile teşbih ve yorulup meydanlardan çekilen utangaç kelimeler üzerinden teşhis sanatının kullanımının yanında telmih sanatı öne çıkar. Dört kitaba telmihte bulunan "Kutsal İncil, Kutsal Tevrat, Kutsal Kur'ân ve Zebur" dizesi, hemen devamında gelen

"Bütün iyi insanların hayatı kollayan sözleri" ile dört peygamberden başlayan iyi insanların anılması ve anımsatılması şeklinde genişletilir.

İslamiyet'in ilk yıllarında Hz. Muhammet'e, Mekkeli müşrikler, şair olduğu ve Allah'ın sözleri diye okuduğu sözleri kendisinin uydurduğu suçlamasını yöneltirler. Bunun üzerine "De ki: Andolsun, insanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar, yine onun benzerini getiremezler." (İsra-88) ayeti iner. Bu olaydan mütevellit diyebiliriz ki peygamberlerin hayatı kollayan sözleri de belagat / retorik / hitabet açısından şiir olmakla, şiirsel olmakla maruf ve meşhurdur.

Yine "ay bölünse ortasından" sözleri Hz. Muhammet'in "Şakk-ı Kamer" diye bilinen, kendisinden mucize istenmesi sonucu, parmağı ile işaret ederek ayı ikiye bölmesi mucizesine bir telmihtir. İçinde İslam bilgisi ve Hz. Muhammet sevgisi olan herkese ay, bu mucizeyi de hatırlatır.

9. Şekil

Şiir beşer dizelik beş bentten oluşur. Beş bir tek sayıdır. Tek sayılar, matematik biliminde iki ile kalansız bölünemeyen sayılardır. Jüriler veya hakemler, tek sayıya denk gelecek şekilde belirlenirler. Üç, beş, yedi gibi sayılardan oluşan jüriliklerde sonucun belirsiz hale gelmesi, karar için engel teşkil eden beraberlik durumu ortadan kalkar. Yaşamanın ateşlerde yanmakla eşdeğer olduğuna hükmeden şair, şiirinde tek sayıların bu gizli gücünü de yedeklemiştir.

Şiir eşit düzenli serbest şekil ile yazılmıştır. Şiirde dize sonlarındaki ses benzerliği demek olan kafiye ve dize sonlarındaki aynı görevli kelime ve ekler kullanılması demek olan redif ihmal edilmemiştir. Toplamda ise bu serbest şiiri şiir yapan nazım şekli, kafiye ve rediften ziyade imge yoğunluğudur. Hayal dünyamızı, beş duyumuzu sürekli ayaklandıran ve baş döndürücü bir ses, şekil, duygu, düşünce fırtınası estiren atmosferi ile şiir, Türk şiirinde II. Yeni dediğimiz şiir anlayışının bir örneğine dönüşür.

Bu türden şiirleri yazmak, sanılanın aksine, klasik şiir I. Yeni tarzı şiir yazmaktan daha zordur. Geleneksel şiirde estetik bir iskelet işlevi gören, vezin, kafiye ve nazım şekli üçlüsü, içeriği zayıf şiirleri bile ayakta tutup, şiir havası kazandırabilir. Bu güçlü payandalardan yoksun serbest şiiri ayakta tutan, okutan tek güç, "şiiriyet" denilen, sihirli sözcüklerle oluşturulan içerik ve ahenktir. İncelediğimiz şiiri şiir yapan asıl güç şekilden ziyade içeriktedir.

Şiir seçtiği ay sembolü ile pek çok edebi metinle, metinlerarasılık ilişkisi kurmaktadır. Divan şiirinden, çağdaş Türk şiirine, Batı şiirine kadar genişleyen bu içerik örtüşmesi şairlerin bir millet olmasından kaynaklanır. Onların birbirlerinin şiirlerini görmeksizin bile benzer duyguları, benzer ifadelerle dile getirmeleri, dizeleştirmeleri, şiir sanatının ortak paydasıdır. Burada devreye üslup girer. Genel dilin özel olarak kullanılması denen üslup, bu ortak paydadan şairi ayrıştırarak, onu bütün benzerliklerin içindeki benzemezlik olarak, nevi şahsına münhasır / kendine özgü bir şair yapar. İyi şairler ve yazarlar üslup sahibi olmaları ile meslektaşlarından ayrışır.

Son tahlilde okur, kültürel katmanlarla zenginleşen, kafiye, redif en çok da imge yoğunluğu ile bezenen, insan gerçeğini ustalıklı önermelerle çözümleyen, silsile-i meratibi gözeterek kutsal kitapları ve onların peygamberlerini Hz. Muhammet özelinde öven ve yücelten iyi bir şiir okumuş olur. Parça bütünden haber verir ilkesinden ve bu şiirden hareketle şunu söyleyebiliriz: Cumali Ünaldı 21. Yüzyıl Türk şiirinin üslup sahibi şairlerinden biridir. Şiirlerini Çerağ, Bir Gecenin Şiiri, Kendini Yusuf Gören, Ölüm Bile Aşkile, Kör Sağır Dilsiz Gibi, Kalbim, Ey Divane! Andolsun Aşka kitaplarında toplayan Cumali Ünaldı üzerine yapılacak akademik çalışmalar, şairin şiirlerinin bütüncül bir incelemeye tabi tutulması ve bütün yönleri ile anlaşılmasını sağlayacaktır.

10. Kaynakça

Aristoteles (1987), Poetika, Çeviren İsmail Tunalı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dilçin, Cem (2005). Türk Şiir Bilgisi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hasannebioğlu, Cumali Ünaldı (2010). Andolsun Aşka, İstanbul: Beyan Yayınları.

https://islamansiklopedisi.org.tr/yetim, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=17&ayet=88, Son Erişim tarihi: 14.01.2021.

Kocakaplan, İsa (2014). Açıklamalı Edebi Sanatlar, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Pala, İskender (2018). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yayınları.